

จัดการมรดกชาวต่างชาติในประเทศไทย: กฎหมายที่ใช้บังคับ สิทธิของคู่สมรสไทย และการร้องตั้งผู้จัดการมรดก

โดย เอกสยาม ชัยศรี ที่ปรึกษากฎหมาย
บริษัท เอกสยาม แอนด์ पार्टเนอร์ส จำกัด

เนื้อหานี้เป็นข้อมูลกฎหมายทั่วไป ไม่ใช่ความเห็นทางกฎหมายเฉพาะกรณี การพิจารณาแต่ละเรื่องต้องอาศัยข้อเท็จจริง และ พยานหลักฐาน ของ เรื่อง นั้น ฉบับ ออนไลน์ ที่ ปรับปรุง ล่าสุด อยู่ ที่ <https://eksiamlegal.com/articles/foreign-national-estate.html>

สาระสำคัญโดยสรุป

- ทรัพย์แต่ละประเภทใช้กฎหมายต่างกัน มรดกที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยเป็นไปตามกฎหมายไทยตามมาตรา 37 ส่วนสังหาริมทรัพย์เป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของเจ้ามรดกในขณะถึงแก่ความตายตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481
- ภูมิลำเนาสำคัญกว่าสัญชาติ ชาวต่างชาติที่ยึดถือประเทศไทยเป็นถิ่นที่อยู่แหล่งสำคัญถือว่ามีภูมิลำเนาในไทย แม้ถึงแก่ความตายในต่างประเทศ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 834/2485
- เฉพาะคู่สมรสที่จดทะเบียนเป็นทายาทโดยธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1457 1629 และ 1635 คู่ที่ไม่ได้จดทะเบียนอาจเป็นเจ้าของรวมและผู้มีส่วนได้เสียที่ร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกได้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1239/2554
- ทายาทต่างชาติดกับที่ดิน ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีตามมาตรา 93 ประมวลกฎหมายที่ดิน มิฉะนั้นต้องจำหน่ายภายในเวลาที่อธิบดีกำหนด ไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันแต่ไม่เกินหนึ่งปี ตามมาตรา 94

- ห้องชุดที่ตกทอดแก่คนต่างด้าว ต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหกสิบวัน และจำหน่ายภายในหนึ่งปีในกรณีตามพระราชบัญญัติอาคารชุดมาตรา 19 เบญจ และ 19 สัตต
- ศาลที่ต้องยื่นคำร้อง ศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาในขณะที่ถึงแก่ความตาย ถ้าเจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ยื่นต่อศาลที่ทรัพย์มรดกอยู่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 จัตวา
- อายุความหนึ่งปี คดีมรดกต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่เจ้ามรดกตายหรือนับแต่ทายาทรู้หรือควรรู้ถึงความตาย ตามมาตรา 1754

I. กฎหมายที่ใช้กับมรดกของชาวต่างชาติ: มาตรา 37 และ 38 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย

การจัดการมรดกชาวต่างชาติในไทยเริ่มจากการแยกทรัพย์เป็นสองประเภท พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 37 ให้มรดกที่เป็นอสังหาริมทรัพย์เป็นไปตามกฎหมายแห่งถิ่นที่ทรัพย์ตั้งอยู่ มาตรา 38 ให้มรดกที่เป็นสังหาริมทรัพย์เป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของเจ้ามรดกในขณะที่ถึงแก่ความตาย ที่ดินและห้องชุดในไทยจึงตกทอดตามกฎหมายไทยเสมอ

เมื่อชาวต่างชาติถึงแก่ความตายโดยมี ทรัพย์สิน อยู่ในประเทศไทย ศาลไทยไม่ได้ นำกฎหมาย มรดกของ ประเทศที่ผู้ตายถือสัญชาติมาใช้กับทั้งกองมรดกโดยอัตโนมัติ คำถามว่าจะใช้กฎหมายของประเทศใดเป็น เรื่องของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (private international law หรือ conflict of laws คือ กฎเกณฑ์ที่ชี้ว่าคดีซึ่งมีองค์ประกอบต่างประเทศต้องใช้กฎหมายของประเทศใด) ประเทศไทยบัญญัติเรื่องนี้ ไว้ใน พระราชบัญญัติ ว่าด้วย การขัดกัน แห่ง กฎหมาย พุทธศักราช 2481 ภาค 6 ว่าด้วย มรดก มาตรา 37 ถึงมาตรา 42 กฎหมายฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2481 และฉบับปรับปรุงล่าสุดบนฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไม่ปรากฏการแก้ไขเนื้อหาเลยตลอดระยะเวลากว่า แปดสิบปี นอกจากรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช 2482 ที่ให้ใช้คำว่า ไทย แทน คำว่า สยาม¹

มาตรา 37 บัญญัติว่า "มรดกเท่าที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ให้เป็นไปตามกฎหมายแห่งถิ่นที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่" และมาตรา 38 บัญญัติว่า "ในส่วนที่เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ มรดกโดยสิทธิโดยธรรม หรือโดย พินัยกรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของเจ้ามรดกในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย" บทบัญญัติ ทั้งสองแบ่งกองมรดกของผู้ตายคนเดียวออกเป็นสองส่วนตามประเภทของทรัพย์ ตำรากฎหมาย

เปรียบเทียบเรียกแนวทางนี้ว่าระบบแยกกองมรดก (scission คือการใช้กฎหมายต่างกันกับอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ของเจ้ามรดกรายเดียวกัน) ซึ่งตรงข้ามกับระบบกฎหมายเดียวทั้งกอง (unity of succession) ที่สหภาพยุโรปและญี่ปุ่นใช้ อันจะอธิบายในหมวดที่ VI

ผลในทางปฏิบัติของมาตรา 37 ชัดเจน ที่ดิน บ้าน และห้องชุดที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยตกทอดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ไม่ว่าเจ้ามรดกจะถือสัญชาติใดหรือมีภูมิลำเนาที่ใด ใคร เป็น ทายาท แต่ละคนได้ส่วนเท่าใด จึง วัด ด้วย กฎหมาย ไทย ทั้งหมด ส่วนเงินฝากในธนาคาร รถยนต์ หุ่น และสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ ต้องตอบก่อนว่าเจ้ามรดกมีภูมิลำเนาที่ใดในขณะถึงแก่ความตาย ถ้าภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย กฎหมายไทยใช้กับสังหาริมทรัพย์ด้วย กองมรดกในไทยทั้งหมดจึงอยู่ใต้กฎหมายเดียว ถ้าภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ส่วนที่เป็นสังหาริมทรัพย์ต้องแบ่งตามกฎหมายมรดกของประเทศนั้น ซึ่งผู้อ้างต้องนำสืบต่อศาลไทย

มาตรา 38 ใช้จุดเกาะเกี่ยว (connecting factor คือข้อเท็จจริงที่กฎหมายขัดกันใช้ชี้ว่ากฎหมายของประเทศใดจะใช้บังคับ) เป็น "ภูมิลำเนา" ไม่ใช่ "สัญชาติ" ศาลฎีกาวินิจฉัยเรื่องนี้ไว้ตั้งแต่คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 834/2485 คดีนั้นสามีเป็นคนในบังคับเดนมาร์ก สมรสกับหญิงไทยในประเทศไทยตามกฎหมายไทย และอยู่ในประเทศไทยตลอดมา ต่อมาเดินทางไปรักษาตัวและถึงแก่กรรมที่ประเทศเดนมาร์ก โดยมีสินสมรสอยู่ในประเทศไทย ผู้จัดการมรดกต่อสู้ว่าการสมรสไม่ถูกต้องตามกฎหมายเดนมาร์ก ภริยาจึงไม่มีสิทธิรับมรดก ศาลฎีกาวางหลักว่า "มรดกซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ต้องเป็นไปตามภูมิลำเนาของเจ้ามรดก" และเห็นว่าพฤติการณ์ของผู้ตาย "แสดงให้เห็นเจตนาว่าต้องการยึดถือเอาประเทศไทยเป็นถิ่นที่อยู่แหล่งสำคัญต้องถือว่ามีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย" แม้ผู้ตายจะถึงแก่กรรมในต่างประเทศ ภริยาและบุตรจึงได้ส่วนแบ่งตามกฎหมายไทย²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 834/2485 ให้หลักสองข้อที่ยังใช้ได้จนปัจจุบัน ข้อแรก ภูมิลำเนาวัดจากพฤติการณ์ว่าผู้ตายยึดถือที่ใดเป็นถิ่นที่อยู่แหล่งสำคัญ ไม่ได้วัดจากสถานที่ถึงแก่ความตายหรือสัญชาติในหนังสือเดินทาง ชาวต่างชาติที่เกษียณและพำนักในประเทศไทยหลายปี มีบ้านและครอบครัวอยู่ที่นี่ จึงอาจถือว่ามีภูมิลำเนาในไทยแม้ยังถือสัญชาติเดิม ข้อสอง ภูมิลำเนาเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องพิสูจน์ ทายาทควรรวบรวมหลักฐานตั้งแต่ต้น เช่น ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย ทะเบียนที่อยู่อาศัย การพำนักระยะยาวตามกฎหมายคนเข้าเมือง ที่ตั้ง ของ ครอบครัว และ ทรัพย์สิน หลัก เพราะ กฎหมาย ที่ ใช้กับ เงินฝาก และ สังหาริมทรัพย์ ทั้งหมดเปลี่ยนไปตามข้อเท็จจริงนี้

มาตรา 4 แก้ปัญหาที่เรียกว่าการย้อนส่ง (renvoi คือกรณีที่กฎหมายขัดกันของต่างประเทศชี้กลับมาให้ใช้กฎหมายไทย) โดยบัญญัติว่า "ถ้าจะต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับและตามกฎหมายต่างประเทศนั้นกฎหมายที่จะใช้บังคับได้แก่กฎหมายแห่งประเทศไทย ให้ใช้กฎหมายภายในแห่งประเทศไทยบังคับ มิใช่

กฎหมายแห่งกฎหมายไทยว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย" ตัวอย่างเช่น คนสัญชาติไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศญี่ปุ่นถึงแก่ความตายโดยมีเงินฝากในประเทศไทย มาตรา 38 ชี้ไปที่กฎหมายญี่ปุ่น แต่กฎหมายขัดกันของญี่ปุ่นให้มรดกเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของผู้ตาย ซึ่งคือกฎหมายไทย ศาลไทยจึงใช้บรรพ 6 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง ส่วนมาตรา 3 ให้ใช้กฎหมายทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเมื่อไม่มีบทบัญญัติใดที่จะยกมาปรับกับกรณี³

เมื่อกฎหมายขัดกันชี้ไปที่กฎหมายต่างประเทศ ภาระพิสูจน์ว่ากฎหมายนั้นบัญญัติไว้อย่างไรตกแก่คู่ความที่กล่าวอ้าง คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 4027/2545 (คดี ล้มละลาย) เป็น ตัวอย่าง ที่ ชัด ผู้ตาย เป็น คน สัญชาติ อังกฤษ ศาลอังกฤษตั้งโจทก์และบุคคลอีกคนหนึ่งเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกัน ต่อมาผู้จัดการมรดกอีกคนถึงแก่ความตาย โจทก์คนเดียวจึงฟ้องคดีล้มละลายในประเทศไทย ศาลฎีกาเห็นว่าอำนาจของผู้จัดการมรดกที่ศาลต่างประเทศตั้งไม่มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายโดยตรง จึงใช้กฎหมายทั่วไปตามมาตรา 3 ซึ่งชี้ไปที่กฎหมายอังกฤษ แต่ **"การที่ต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับแก่กรณีเช่นนี้เป็นหน้าที่ของโจทก์ต้องนำสืบให้เห็นว่ากฎหมายต่างประเทศนั้นบัญญัติไว้อย่างไร"** เมื่อโจทก์นำสืบไม่ได้ ศาลจึงใช้กฎหมายภายในของไทยตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน และเห็นว่าผู้จัดการมรดกที่เหลืออยู่คนเดียวไม่มีอำนาจฟ้องโดยลำพังเมื่อไม่มีคำสั่งศาล⁴

พินัยกรรมมีหลักเลือกกฎหมายของตนเองในมาตรา 39 ถึง 42 ความสามารถของบุคคลที่จะทำพินัยกรรมเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติในขณะที่ทำ (มาตรา 39) แบบของพินัยกรรมเลือกได้สองทาง คือ "บุคคลจะทำพินัยกรรม ตาม แบบ ที่กฎหมาย สัญชาติกำหนดไว้ก็ได้ หรือ จะ ทำตาม แบบ ที่กฎหมาย ของ ประเทศ ที่ ทำ พินัยกรรมกำหนดไว้ก็ได้" (มาตรา 40) ผลและการตีความพินัยกรรมเป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของผู้ทำพินัยกรรมใน ขณะ ถึง แก่ ความตาย (มาตรา 41) การเพิกถอน พินัยกรรมเป็นไป ตามกฎหมาย ภูมิลำเนา ใน ขณะ ที่เพิกถอน และการตกไปของพินัยกรรมเป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาในขณะถึงแก่ความตาย (มาตรา 42)⁵ ชาวต่างชาติ ที่ ทำ พินัยกรรม ตาม แบบ ของ กฎหมายไทยในประเทศไทย หรือ ตาม แบบ ของ กฎหมายสัญชาติของตน จึงมีแบบที่ศาลไทยยอมรับได้ทั้งสองทาง

จุดที่ยังเปิดให้ตีความคือความสัมพันธ์ระหว่างมาตรา 37 กับมาตรา 41 มาตรา 37 ใช้กับ "มรดกเท่าที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์" ขณะที่มาตรา 41 ให้ผลและการตีความพินัยกรรมเป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของผู้ทำ เมื่อผู้มีภูมิลำเนาในต่างประเทศทำพินัยกรรมยกที่ดินในประเทศไทย บทบัญญัติทั้งสองอาจชี้ไปคนละกฎหมาย การค้นระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 ด้วยคำค้นเรื่องกฎหมายแห่งถิ่นที่ทรัพย์ตั้งอยู่และมาตรา 37 ไม่พบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ใช้มาตรา 37 กับมรดกโดยตรง และไม่พบคำพิพากษาที่วินิจฉัย ความสัมพันธ์ ของ บทบัญญัติ ทั้งสอง การ ทำ พินัยกรรม แยก ฉบับ สำหรับ ทรัพย์สิน ใน ประเทศไทยตามแบบของกฎหมายไทย จึงลดโอกาสที่ทนายจะโต้แย้งกันเรื่องกฎหมายที่ใช้บังคับ

II. คู่สมรสไทยของเจ้ามรดกต่างชาติ: จดทะเบียนสมรสกับไม่ได้จดทะเบียน

คู่สมรสที่มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายไทยคือคู่สมรสที่จดทะเบียนแล้ว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1457 ให้การสมรสมีได้เฉพาะเมื่อจดทะเบียน มาตรา 1629 วรรคท้ายและมาตรา 1635 ให้คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นทายาทโดยธรรมและได้ส่วนแบ่งตามทายาทอื่น คู่ที่อยู่กินโดยไม่จดทะเบียนไม่เป็นทายาท แต่อาจเป็นเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกัน

เมื่อสามีต่างชาติเสียชีวิต คำถามแรกของภรรยาไทยคือการสมรสนั้นมีผลตามกฎหมายไทยหรือไม่ มาตรา 1457 บัญญัติว่า "การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น"⁶ และมาตรา 1629 วรรคท้ายบัญญัติว่า "คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635" มาตรา 1635 กำหนดส่วนแบ่งของคู่สมรสตามทายาทที่มีอยู่ ถ้ามีผู้สืบสันดาน คู่สมรสได้ส่วนแบ่งเสมือนทายาทชั้นบุตร ถ้ามีบิดามารดาหรือพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน คู่สมรสได้กึ่งหนึ่ง ถ้ามีพี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดา ปู่ย่าตายาย หรือลุงป้าน้าอา คู่สมรสได้สองในสาม และถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 เลย คู่สมรสได้มรดกทั้งหมด⁷

ก่อนแบ่งมรดก ต้องแยกสินสมรสออกก่อนตามมาตรา 1625 ซึ่งให้การคิดส่วนแบ่งทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส "อยู่ใน บังคับของ บทบัญญัติ แห่ง ประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยการหย่าโดยยินยอมทั้งสองฝ่าย" และให้มีผลตั้งแต่วันที่การสมรสสิ้นไปด้วยความตาย⁸ ส่วนของภรรยาในสินสมรสจึงไม่ใช่มรดก ภรรยาได้ส่วนนั้นในฐานะเจ้าของ แล้วจึงรับมรดกในส่วนของสามีอีกชั้นหนึ่ง ตัวอย่างเช่น สามีต่างชาติซึ่งมีภูมิลำเนาในประเทศไทยถึงแก่ความตายโดยไม่มีพินัยกรรม เหลือภรรยาไทยที่จดทะเบียนสมรส และบุตรสองคนซึ่งเป็นผู้สืบสันดานโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยบิดามารดาของสามีถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว ส่วนของสามีในสินสมรสและสินส่วนตัวของสามีที่อยู่ในประเทศไทยแบ่งเป็นสามส่วนเท่ากันระหว่างภรรยา กับบุตรสองคน ตามมาตรา 1635 (1) ส่วนกฎหมายที่ใช้กับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาต่างสัญชาติเป็นอีกประเด็นหนึ่งซึ่งต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงของการสมรสแต่ละราย

การสมรสที่จดทะเบียนในต่างประเทศใช้ได้ในประเทศไทยเมื่อทำถูกต้องแบบ คำพิพากษา

ศาลฎีกาที่ 170/2569 วินิจฉัยว่า "การสมรสในต่างประเทศระหว่างคนที่มีสัญชาติไทยด้วยกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย จะทำตามแบบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได" ในคดีนั้นผู้ตายสมรสกับผู้คัดค้านตามกฎหมายรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2533 ผู้คัดค้านแสดงบันทึกการสมรสและหนังสือรับรองจากเสมียนศาลพร้อมคำแปล ทั้งสองอยู่ในสหรัฐอเมริกามากกว่าสามสิบสามปี ศาลฎีกาเห็นว่าการสมรสสมบูรณ์ "ผู้คัดค้านจึงเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย" และกลับคำพิพากษาศาลล่าง ให้ตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดก⁹ ภรรยาไทยที่จดทะเบียนสมรสกับสามีต่างชาติในต่างประเทศจึงควรเก็บทะเบียนสมรสฉบับรับรองและคำแปลไว้ให้พร้อมใช้

คู่ที่อยู่กินกันโดยไม่จดทะเบียนสมรสอยู่ในฐานะต่างออกไป เพราะไม่ใช่ "คู่สมรส" ตามมาตรา 1629 จึงไม่มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เว้นแต่ผู้ตายทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกายอมรับว่าคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียนอาจเป็นเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกัน และเป็น "ผู้มีส่วนได้เสีย" ที่ร้องขอต่อศาลให้ตั้งตนเป็นผู้จัดการมรดกได้ตามมาตรา 1713¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1239/2554 วางหลักว่า "ผู้มีส่วนได้เสียตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1713 นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในฐานะทายาทโดยธรรมหรือในทางพินัยกรรมของผู้ตายโดยตรง" คดีนั้นสามิที่ไม่ได้จดทะเบียนอยู่กินกับผู้ตายตั้งแต่ปี 2532 มีชื่อร่วมในโฉนดที่ดิน สามแปลง และ ประกอบกิจการอู่ซ่อมรถด้วยกัน ศาลฎีกาให้ตั้งเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกับพี่น้องของผู้ตาย¹¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4355/2551 ไปในทางเดียวกัน ภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียน อยู่กิน กับ ผู้ตาย ตั้งแต่ปี 2535 มีบุตรสองคน และได้รกรับมรดกมาอยู่กินกัน ศาลถือว่าทั้งสองประกอบอาชีพร่วมกัน "ผู้ร้องย่อมมีส่วนเป็นเจ้าของรถยนต์พิกัดด้วยในฐานะเจ้าของร่วม ผู้ร้องจึงมีส่วนได้เสียในรถยนต์ดังกล่าวซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดก ของ ผู้ตาย และมี สิทธิ ร้องขอ เป็น ผู้จัดการมรดก ของ ผู้ตาย"¹² แต่ สิทธิ เช่นนี้ มีขอบเขต คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12734/2558 วางหลักว่า "เมื่อโจทก์กับผู้ตายไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ที่ดินและหุ้นดังกล่าวจึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรส อันจะถือเป็นสินสมรส" และการที่ศาลเคยตั้งเป็นผู้จัดการมรดกเพราะอาจเป็นเจ้าของรวมเป็นการฟังข้อเท็จจริงเพื่อการตั้งผู้จัดการมรดกเท่านั้น ไม่ผูกพันว่าทรัพย์สินของร่วมกันจริง ผู้อ้างต้องพิสูจน์ใหม่ในคดีแบ่งทรัพย์สิน¹³ ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4067/2560 เห็นว่า "ผู้ร้องซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมย่อมสมควรเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายยิ่งกว่าผู้คัดค้านซึ่งเป็นเพียงเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันมากกับผู้ตายในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น" และถอนผู้คัดค้านจากการเป็นผู้จัดการมรดก ผลของคดีลักษณะนี้จึงขึ้นกับข้อเท็จจริงเฉพาะรายมาก¹⁴

คดีทั้งสี่เรื่องข้างต้นมีเจ้ามรดกเป็นคนไทย การค้นในระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 ไม่พบคดีที่เจ้ามรดกเป็นชาวต่างชาติในประเด็นคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียน แต่หลักตามตรา 1713 ไม่ได้แยก ตาม สัญชาติ ของ เจ้ามรดก และ เมื่อ เจ้ามรดก มี ภูมิลำเนา ใน ประเทศไทย ทั้ง อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ในไทยอยู่ได้กฎหมายไทยตามมาตรา 37 และ 38 หลักเดียวกันจึงใช้กับหญิงไทยที่อยู่กินกับชายต่างชาติโดยไม่จดทะเบียน สิ่งที่ช่วยคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียนได้จริงในชั้นศาลคือหลักฐาน การ มีส่วน ร่วม ใน การ ได้ ทรัพย์สิน มา เช่น ชื่อ ร่วม ใน เอกสารสิทธิ หลักฐาน การ โอน เงิน และ การ ประกอบกิจการร่วมกัน

III. ทายาทต่างชาติกับที่ดินและห้องชุดในประเทศไทย

ทายาทที่เป็นคนต่างด้าวรับมรดกที่ดินในประเทศไทยได้อย่างจำกัด ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 93 ให้รัฐมนตรีอนุญาตให้ทายาทโดยธรรมได้ที่ดินไม่เกินจำนวนตามมาตรา 87 ถ้าไม่ได้รับอนุญาต มาตรา 94 ให้จำหน่ายภายในเวลาที่อธิบดีกำหนด ไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันแต่ไม่เกินหนึ่งปี ห้องชุดใช้พระราชบัญญัติอาคารชุดมาตรา 19 เบื้อง และ 19 สัตต

ภรรยาไทยซึ่งเป็นทายาทของสามีต่างชาติรับมรดกที่ดินได้เต็มที่เช่นเดียวกับทายาทไทยทั่วไป ปัญหาเกิดเมื่อทายาทเป็นคนต่างด้าว เช่น บุตรที่ถือสัญชาติต่างประเทศ หรือบิดามารดาของผู้ตายที่อยู่ต่างประเทศ ประมวลกฎหมายที่ดิน หมวด 8 ว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินของคนต่างด้าว วางหลักในมาตรา 86 ว่า "คนต่างด้าวจะได้มาซึ่งที่ดินก็โดยอาศัยบทสนธิสัญญาซึ่งบัญญัติให้มีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ได้" และต้องเป็นไปตามเงื่อนไขในกฎกระทรวงและได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ส่วนมาตรา 87 กำหนดเพดานจำนวนที่ดินตามวัตถุประสงค์ เช่น ที่อยู่อาศัยครอบครัวละไม่เกินหนึ่งไร่¹⁵

สำหรับการได้ที่ดินทางมรดก มาตรา 93 บัญญัติว่า "คนต่างด้าวได้มาซึ่งที่ดินโดยได้รับมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินนั้น แต่เมื่อรวมกับที่มีอยู่แล้วไม่เกินจำนวนที่จะพึงมีได้ตามความในมาตรา 87 ก็ได้" และมาตรา 94 บัญญัติว่า "บรรดาที่ดินที่คนต่างด้าวได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ได้รับอนุญาต ให้คนต่างด้าวนั้นจัดการจำหน่ายภายในเวลาที่อธิบดีกำหนดให้ ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่ไม่เกินหนึ่งปี ถ้าไม่จำหน่ายที่ดินภายในเวลาที่กำหนด ให้อธิบดีมีอำนาจจำหน่ายที่ดินนั้น"¹⁶ ถ้อยคำของมาตรา 93 มีข้อสังเกตสามข้อ ข้อแรก ใช้กับ "ทายาทโดยธรรม" เท่านั้น ไม่รวมผู้รับพินัยกรรม ข้อสอง การอนุญาตเป็นดุลพินิจของรัฐมนตรี ("จะอนุญาต...ก็ได้") ไม่ใช่สิทธิของทายาท ข้อสาม แม้อนุญาตก็ยังติดเพดานตามมาตรา 87 ทายาทต่างชาติที่ไม่ได้รับอนุญาตจึงได้รับประโยชน์จากที่ดินในรูปของเงินที่ได้จากการจำหน่าย

ผู้รับพินัยกรรมที่เป็นคนต่างด้าวอยู่ได้มาตรา 94 เช่นกัน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7200/2540 เป็นกรณีเจ้ามรดกเป็นคนต่างด้าวที่เคยได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้ซื้อที่ดิน และทำพินัยกรรมยกที่ดินหนึ่งในสี่ส่วนให้หลานซึ่งเป็นคนต่างด้าว ศาลฎีกาเห็นว่าพินัยกรรมไม่เป็นโมฆะ และ "แม้ จ.จะไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ถือครองที่ดินได้ จ. ก็ยังมีสิทธินำที่ดินพิพาทซึ่งรับมรดกมาจำหน่ายจ่ายโอนได้ตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 94"¹⁷ ข้อจำกัดเรื่องที่ดินจึงไม่ทำให้พินัยกรรมเสียไป แต่เปลี่ยนสิ่งที่ผู้รับได้จากตัวที่ดินเป็นสิทธิจำหน่ายที่ดินนั้น

ข้อพิพาทที่พบบ่อยกว่าในครอบครัวต่างชาติคือที่ดินที่ซื้อด้วยเงินของคนต่างด้าวแต่ใส่ชื่อผู้อื่นถือแทน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6089/2558 ผู้ตายสัญชาติจีนซื้อและรับที่ดินยี่สิบสองแปลงในช่วงที่ยังเป็นคนต่างด้าวโดยใส่ชื่อบุตรถือแทน ต่อมาแปลงสัญชาติเป็นไทยและถึงแก่ความตาย ภริยาในฐานะผู้จัดการมรดกฟ้องเอาที่ดินคืน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "ตราบใดที่ผู้ตายหรืออภิติกรรมที่ดินยังไม่ได้จำหน่ายที่ดินพิพาท ที่ดินพิพาทจึงยังเป็นของผู้ตาย เมื่อผู้ตายถึงแก่ความตาย ที่ดินพิพาทย่อมเป็นทรัพย์มรดกของผู้ตาย" และให้โอนเข้าชื่อผู้จัดการมรดก แล้วจำหน่ายภายในเวลาที่อภิติกรรมที่ดินกำหนดเพื่อนำเงินแบ่งแก่ทายาท¹⁸ คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 8195/2561 ย้ำผลเดียวกันว่า "สิทธิ ของ น. ใน ที่ดิน พิพาท ในฐานะ เจ้าของรวม ที่ตกทอดแก่ทายาทก็คือเงินที่ได้จากการจำหน่ายที่ดินพิพาท หาใช้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท"¹⁹

คดีที่ใกล้เคียงกับครอบครัวไทยกับชาวต่างชาติที่สุดคือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11252/2554 ชายสัญชาติเบลเยียมอยู่กินกับหญิงไทยโดยไม่จดทะเบียนสมรส ออกเงินซื้อที่ดินแต่ใส่ชื่อน้องชายของหญิงไทย ศาลวินิจฉัยว่าผู้ถือชื่อเป็นตัวแทนและต้องคืน แต่การบังคับต้องทำโดยการจำหน่าย "เป็นกรณีที่ต้องบังคับตามป.ที่ดิน มาตรา 94 ที่บัญญัติให้คนต่างด้าวจัดการจำหน่ายที่ดินภายในเวลาที่อภิติกรรมที่ดินกำหนด" และจำกัดเฉพาะตัวที่ดิน เพราะคนต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์สิ่งปลูกสร้างได้ ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 548/2522 วางหลักฝั่งผู้ถือชื่อว่า "บ.ซึ่งได้ที่ดินมาในฐานะเป็นเจ้าของแทนคนต่างด้าวย่อมไม่อาจอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นได้ เมื่อ บ. ตายที่นั่นไม่ใช่มรดกของ บ."²⁰ สองคดีนี้แสดงว่าเอกสารการซื้อและหลักฐานแหล่งเงินมีผลโดยตรงต่อคำถามว่าที่ดินเป็นมรดกของใคร และทายาทฝ่ายใดได้ประโยชน์ในรูปใด

ห้องชุด มี กฎ เฉพาะ ใน พระราชบัญญัติ อาคารชุด พ.ศ. 2522 มาตรา 19 ให้ คนต่างด้าว บาง ประเภท ถือกรรมสิทธิ์ห้องชุดได้ เช่น ผู้ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร และผู้นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในราชอาณาจักร และมาตรา 19 ทวิ จำกัดสัดส่วนห้องชุดที่คนต่างด้าวถือรวมกันไม่เกินร้อยละสี่สิบเก้าของเนื้อที่ห้องชุดทั้งหมดในอาคารชุดนั้น²¹ เมื่อห้องชุดตกทอดแก่ทายาทต่างชาติ กฎหมายแยกเป็นสองกรณี กรณีแรก ทายาทเป็นคนต่างด้าวตามมาตรา 19 แต่ห้องชุดที่ได้มาทำให้สัดส่วนรวมเกิน ร้อยละสี่สิบเก้า มาตรา 19 เบญจ (1) ให้ "จำหน่ายเฉพาะห้องชุดที่เกินอัตราที่กำหนด" กรณีที่สอง ทายาทเป็นคนต่างด้าวนอกจากที่ระบุในมาตรา 19 มาตรา 19 สัตต บัญญัติให้ "ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายใน กำหนด เวลา หกสิบ วันนับแต่ วันที่ ได้มา ซึ่ง กรรมสิทธิ์ ใน ห้องชุด และ ต้อง จำหน่าย ห้องชุด นั้นภายในกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในห้องชุด" ถ้าไม่จำหน่ายภายในกำหนดอภิติกรรมที่ดินมีอำนาจจำหน่ายแทนตามมาตรา 19 เบญจ วรรคสี่²²

IV. เงินฝาก บำนาญ และสิทธิที่ไม่ตกทอดเป็นมรดก

กองมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1600 ได้แก่ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ เว้นแต่สิ่งที่โดยกฎหมายหรือโดยสภาพเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ เงินฝากของสามีต่างชาติ เป็น มรดก ที่ ตกทอด ตามกฎหมาย ภูมิสำเนา ตามมาตรา 38 ส่วน บำนาญ หรือ เงินช่วยเหลือแก่คู่สมรสจากต่างประเทศขึ้นกับกฎหมายของประเทศผู้จ่าย

มาตรา 1599 วางหลักว่า "เมื่อ บุคคลใด ตาย มรดกของ บุคคล นั้น ตกทอด แก่ ทายาท" และมาตรา 1600 กำหนดขอบเขตว่า "กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้"²³ เงินฝากในธนาคารไทยและเงินในบัญชีหลักทรัพย์ของสามีต่างชาติเป็นทรัพย์สินที่ตกทอด และเป็นสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมาย ภูมิสำเนา ตามมาตรา 38 เป็นตัวกำหนดว่าใครได้ ทายาทไม่อาจเบิกถอนได้เองโดยลำพัง การจัดการต้องทำโดยผู้จัดการมรดก ซึ่งมาตรา 1711 รวมทั้งผู้ที่ตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมและผู้ทีศาลตั้ง

สิทธิรับเงินบำนาญ รายเดือน ของ ผู้ตาย เอง โดยทั่วไป เป็น สิทธิ ที่ ผูก กับ ตัว ผู้รับ บำนาญ จึง เข้า ข้อยกเว้น ของ มาตรา 1600 เมื่อผู้รับถึงแก่ความตาย สิทธิรับเงินงวดต่อไปไม่ตกทอดเป็นมรดก ส่วนเงินบำนาญหรือเงินช่วยเหลือที่จ่ายแก่คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ (survivor's benefit คือประโยชน์ที่กองทุนหรือรัฐผู้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือบุตรหลังผู้รับบำนาญถึงแก่ความตาย) เป็นสิทธิของคู่สมรสเองภายใต้กฎหมายของประเทศหรือกองทุนผู้จ่าย คำสั่งศาลไทยที่ตั้งผู้จัดการมรดกไม่ได้สร้างสิทธิขึ้น และเกณฑ์ว่าคู่สมรสแบบใดมีสิทธิ ต้องเปิดดูจากกฎหมายของประเทศผู้จ่ายเป็นรายประเทศ บทความนี้จะจึงไม่วางเกณฑ์แทนกฎหมายต่างประเทศ ข้อมูลเรื่องบำนาญของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย และ ประเทศในสหภาพยุโรปภายใต้ อนุสัญญาภาษีซ้อนอยู่ที่ Retire in Thailand Advisory (ภาษาอังกฤษ)

V. การร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกของชาวต่างชาติ: ศาลที่มีเขตอำนาจ ผู้มีสิทธิร้อง และหน้าที่

คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกของชาวต่างชาตินั้นต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาในขณะที่ถึงแก่ความตาย ถ้าเจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 จัตวา วรรคสองให้ยื่นต่อศาลที่ทรัพย์มรดกอยู่ในเขต ผู้ร้องได้แก่ทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการ ตามมาตรา 1713 และคนต่างด้าวเป็นผู้จัดการมรดกได้

มาตรา 4 จัตวา แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติว่า "คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตศาล" และมาตรา 4 ฉ ใช้กับคำร้องขอเกี่ยวกับทรัพย์สินในราชอาณาจักรเมื่อมูลคดีไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรและผู้ร้องไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร²⁴ การยื่นผิด ศาล มีผล รุนแรง คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 1448/2543 เป็น กรณี พระภิกษุ มี ภูมิลำเนา ที่ จังหวัด เชียงใหม่ และมีที่ดินที่จังหวัดลำพูน ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดลำพูน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "การยื่นคำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกรายนี้จึงต้องยื่นต่อศาลจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตขณะถึงแก่ความตาย" และถือเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย²⁵ เมื่อภูมิลำเนาของชาวต่างชาติเป็นข้อเท็จจริงที่อาจโต้แย้งได้ตามที่อธิบายในหมวดที่ I การเลือกศาลจึงต้องอาศัยข้อเท็จจริงชุดเดียวกับการเลือกกฎหมาย การค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 ไม่พบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ใช้มาตรา 4 จัตวา วรรคสองกับเจ้ามรดกที่ไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรโดยตรง

ผู้มีสิทธิร้องขอตามมาตรา 1713 ได้แก่ "ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการ" ในกรณีที่ทายาทอยู่นอกราชอาณาจักรหรือเป็นผู้เยาว์ ผู้จัดการมรดกหรือทายาทไม่สามารถหรือไม่เต็มใจจัดการ หรือข้อกำหนดพินัยกรรมที่ตั้งผู้จัดการมรดกไม่มีผล และศาลตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรมถ้ามี หรือตั้ง "เพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์ และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดก"¹⁰ มาตรา 1718 ห้ามเฉพาะผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ บุคคลวิกลจริตหรือผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ และบุคคลล้มละลาย สัญชาติจึงไม่ใช่เหตุต้องห้าม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 626/2541 ซึ่งภริยาที่จดทะเบียนเป็นคนต่างด้าวสัญชาติไต้หวันและอ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ วินิจฉัยว่า "การเป็นบุคคลต่างด้าวหาเป็นอุปสรรคในการจัดการมรดกของผู้ตายแต่อย่างใดไม่" และให้ตั้งร่วมกับบุตร²⁶

ศาลไทยไม่ได้สันนิษฐานว่าผู้จัดการมรดกที่ศาลต่างประเทศตั้งมีอำนาจในประเทศไทยเพียงใด ผู้อ้างต้องพิสูจน์ แต่คำพิพากษาศาลฎีกาก็ไม่ได้วางหลักว่าคำสั่งของศาลต่างประเทศไร้ผลโดยสิ้นเชิง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4027/2545 ที่ยกในหมวดที่ I เห็นว่าอำนาจ ของ ผู้จัดการมรดก ที่ ศาล อังกฤษ ตั้ง เป็น ไป ตามกฎหมายอังกฤษ ซึ่งผู้อ้างต้องนำสืบ ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11631/2557 เป็นกรณีผู้ตายมีเงินฝากในรัฐแคลิฟอร์เนีย ศาลสูงแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียตั้งบุตรคนหนึ่งเป็นผู้จัดการมรดก และศาลไทยตั้งผู้จัดการมรดกสำหรับทรัพย์สินในประเทศไทยแยกต่างหาก ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "จำเลยที่ 2 เป็นผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ย่อม มีอำนาจ จัดการ มรดก ของ ผู้ตาย ที่อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้" และยกฟ้องทายาทที่เรียกเงินคืนเข้ากองมรดก²⁷ แนวทางในทางปฏิบัติจึงเป็นการแยกการจัดการตามประเทศที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ ผู้จัดการมรดกในต่างประเทศดูแลทรัพย์สินในประเทศนั้น และศาลไทยตั้งผู้จัดการมรดกสำหรับทรัพย์สินในประเทศไทย

เอกสารจากต่างประเทศต้องเป็นต้นฉบับหรือเอกสารที่รับฟังได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8222/2540 เป็นกรณีสามีชาวเยอรมันกับภริยาไทยถึงแก่ความตายในวันเดียวกัน มารดาของภริยาร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของทั้งสองคน บุตรของภริยาคัดค้านโดยอ้างพินัยกรรมและการเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายเยอรมัน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าพินัยกรรมของสามีที่ยื่นมามีแต่สำเนา **"เมื่อพินัยกรรมดังกล่าวไม่ใช่ต้นฉบับเอกสารจึงต้องห้ามมิให้รับฟัง"** พินัยกรรมเขียนเองของภริยาไม่ลงวันที่จึงไม่สมบูรณ์ และการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายเยอรมันซึ่งไม่ได้รับอนุมัติจากศาล "ไม่สมบูรณ์ ไม่มีผลตามกฎหมาย" ผู้คัดค้านจึงไม่ใช่ทายาทและไม่มีสิทธิร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกของสามี²⁸ ใบมรณบัตร ทะเบียนสมรส พินัยกรรม และเอกสาร สถานะครอบครัวที่ออกในต่างประเทศจึงควรเตรียมเป็นต้นฉบับหรือฉบับรับรองพร้อมคำแปล

เมื่อศาลตั้งแล้ว ผู้จัดการมรดกมีหน้าที่ตามกฎหมายไทยในส่วนทรัพย์สินในประเทศไทย มาตรา 1719 ให้ทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกและแบ่งปันทรัพย์มรดก มาตรา 1726 ให้ผู้จัดการมรดกหลายคนถือเสียงข้างมาก มาตรา 1728 ให้ลงมือทำ บัญชี ทรัพย์มรดก ภายในสิบห้า วัน มาตรา 1729 ให้ ทำบัญชีให้เสร็จภายในหนึ่งเดือนต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย และมาตรา 1732 ให้จัดการและทำรายงานแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งปันมรดกให้เสร็จภายในหนึ่งปี เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม ทายาทโดยจำนวนข้างมาก หรือศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น²⁹ กำหนดเวลาที่ทายาทต้องระงับที่สุดคือมาตรา 1754 วรรคหนึ่ง "ห้ามมิให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่เมื่อทายาทโดยธรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก" ภริยาไทยที่รู้ถึงความตายของสามีในวันนั้นเองจึงมีเวลาหนึ่งปีสำหรับคดีมรดกที่ต้องฟ้อง³⁰

VI. กฎหมายเปรียบเทียบ: สหภาพยุโรป อังกฤษและเวลส์ และญี่ปุ่น

เมื่อเทียบกับต่างประเทศ ระบบแยกกองมรดกตามมาตรา 37 และ 38 ของไทยใกล้เคียงกับกฎหมาย อังกฤษ ขณะที่สหภาพยุโรปตามข้อบังคับที่ 650/2012 และญี่ปุ่นตามกฎหมายว่าด้วยหลักทั่วไปในการใช้กฎหมาย มาตรา 36 ใช้กฎหมายเดียวกับทั้งกองมรดก อังกฤษยังให้คู่ที่อยู่กินโดยไม่จดทะเบียนร้องขอส่วนแบ่งจากกองมรดกได้ตามพระราชบัญญัติ ค.ศ. 1975 ซึ่งกฎหมายไทยไม่มี

สหภาพยุโรป ข้อบังคับ (EU) เลขที่ 650/2012 ว่าด้วยมรดก (EU Succession Regulation) ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 17 สิงหาคม 2558 (ค.ศ. 2015) ข้อ 4 ให้ศาลของรัฐสมาชิกที่ผู้ตายมีถิ่นที่อยู่ปกติ (habitual residence) คือถิ่นที่บุคคลใช้ชีวิตเป็นหลักตามข้อเท็จจริง) ในขณะที่ถึงแก่ความตายมีเขตอำนาจเหนือมรดกทั้งกอง ข้อ 21 วรรคหนึ่งให้ "the law applicable to the succession as a whole shall be the law of the State in which the deceased had his habitual residence at the time of death" (กฎหมายที่ใช้กับมรดกทั้งกองคือกฎหมายของรัฐที่ผู้ตายมีถิ่นที่อยู่ปกติในขณะที่ถึงแก่ความตาย) เว้นแต่ปรากฏชัดว่าผู้ตาย

เกี่ยวพันใกล้ชิดกับรัฐอื่นมากกว่าตามวรรคสอง ข้อ 22 วรรคหนึ่งให้บุคคลเลือกกฎหมายสัญชาติของตนเป็นกฎหมายที่ใช้กับมรดกทั้งกองได้ และข้อ 23 วรรคหนึ่งย้ำว่ากฎหมายที่ได้มาตามข้อ 21 หรือ 22 "shall govern the succession as a whole" อาร์มภบทข้อ 37 อธิบายเหตุผลว่าเพื่อความแน่นอนทางกฎหมาย และ "in order to avoid the fragmentation of the succession" กฎหมายนั้นจึงใช้กับทรัพย์สินทุกชิ้นในกองมรดก ไม่ว่าทรัพย์สินจะเป็นประเภทใดหรือตั้งอยู่ในรัฐที่สาม³¹ ข้อ 30 ยังยอมรับว่ากฎเฉพาะของรัฐที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ ซึ่งจำกัดการรับมรดกด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ครอบครัว หรือสังคม ใช้บังคับได้ต่อไป

ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union: CJEU) ใช้ข้อบังคับนี้ในคดี C-80/19 E.E. คำพิพากษาวันที่ 16 กรกฎาคม 2563 (ค.ศ. 2020) ข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับครอบครัวต่างชาติในประเทศไทยมาก มารดาของ E.E. ซึ่งเป็นคนสัญชาติลิทัวเนียสมรสกับชายสัญชาติเยอรมันและย้ายไปอยู่ประเทศเยอรมนี พร้อม บุตร ทำ พิณยกรรม ต่อ โน ตารี (notary คือ เจ้าหน้าที่ ผู้รับรอง นิติกรรม ใน ระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป) ในลิทัวเนียยกทรัพย์สินทั้งหมดให้บุตร ถึงแก่ความตายในเยอรมนี และมีห้องชุดในเมืองเคาน์สของลิทัวเนีย ศาลวินิจฉัยว่า มรดกนี้เป็นมรดกที่มีผลข้ามพรมแดนเมื่อ ทรัพย์สินตั้งอยู่ในรัฐอื่นนอกจาก รัฐที่ผู้ตายอยู่เป็นที่สุดท้าย (ย่อหน้า 43 และ 45) และ ถิ่นที่อยู่ปกติของผู้ตายต้องกำหนดโดย ประเมินพฤติการณ์ทั้งหมด "in a single Member State" (ย่อหน้า 40) เพราะการยอมให้มีหลายถิ่นที่อยู่ "would lead to a fragmentation of the succession" (ย่อหน้า 41)³² แนวคิดของสหภาพยุโรปจึงตรงข้ามกับระบบแยกกองมรดกของไทย ผลที่ครอบครัวไทยควรทราบคือ ถ้าสามีชาวยุโรปมีถิ่นที่อยู่ปกติในรัฐสมาชิกและมีที่ดินในประเทศไทย ศาลในยุโรปอาจใช้กฎหมายของรัฐนั้นกับทั้งกองรวมทั้งที่ดินในไทย ขณะที่ศาลไทยใช้กฎหมายไทยกับที่ดินนั้นตามมาตรา 37 และการจดทะเบียนโอนที่ดินในไทยต้องอาศัยคำสั่งศาลไทย

อังกฤษและเวลส์ ใช้ระบบแยกกองมรดกแบบเดียวกับไทย ศาลสูงอังกฤษในคดี *Official Solicitor to the Senior Courts v Yemoh* [2010] EWHC 3727 (Ch) ยกคำพิพากษาของ Sir Nicolas Browne-Wilkinson ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่ง Vice-Chancellor (หัวหน้าแผนกคดีเชนเซอร์ของศาลสูงอังกฤษ) ในคดี *Re Collens* [1986] Ch 505 ที่หน้า 512 ว่าภาระตามมาตรา 46 แห่ง Administration of Estates Act 1925 (พระราชบัญญัติการจัดการมรดก ค.ศ. 1925) ตกได้เฉพาะเงินจากอสังหาริมทรัพย์ในอังกฤษ "There is no way in which it can be made to impose a charge on assets not devolving under English law since such charge is part of the English law of succession" (ย่อหน้า 25) คดี Yemoh เองมีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับประเด็น ของ บทความ ผู้ตายถึง แก่ ความตาย เมื่อ ค.ศ. 1981 โดยมีภูมิลำเนา ในประเทศกานา และ ไม่มี พิณยกรรม แต่มีอสังหาริมทรัพย์ในอังกฤษ ศาลวินิจฉัยว่าคู่สมรสที่สมรสโดยชอบตามกฎหมายแห่ง ภูมิลำเนาของผู้ตาย "is entitled to be recognised in this country in relation to property, including

real property, of the intestate being administered here, as a surviving spouse for the purpose of section 46" (ย่อหน้า 20)³³ ข้อเท็จจริงของคดี Re Collens เองยังเปิดอ่านจากรายงานคดีฉบับต้นไม่ได้ในวันที่ที่ตรวจ บทความนี้จึงอ้างเฉพาะข้อความที่ศาลในคดี Yemoh ยกไว้

จุดที่อังกฤษต่างจากไทยชัดที่สุดคือคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียน Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975 (พระราชบัญญัติการจัดสรรส่วนให้ครอบครัวและผู้อยู่ในอุปการะ ค.ศ. 1975) มาตรา 1 วรรคหนึ่ง ใช้เมื่อผู้ตาย "dies domiciled in England and Wales" และให้คู่สมรสตาม (a) กับบุคคลตาม (ba) ร้องขอต่อศาลได้ มาตรา 1 (1A) ให้สิทธิแก่ผู้ที่ตลอดสองปีก่อนผู้ตายถึงแก่ความตาย "was living: (a) in the same household as the deceased, and (b) as if that person and the deceased were a married couple or civil partners"³⁴ ศาลอุทธรณ์อังกฤษในคดี *Gully v Dix* [2004] EWCA Civ 139 ซึ่งคู่อยู่กินกันตั้งแต่ ค.ศ. 1974 โดยไม่เคยสมรส ฝ่ายหญิงออกจากบ้านเพราะปัญหาการดื่มสุราของฝ่ายชายเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2001 และฝ่ายชายถึงแก่ความตายในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน วินิจฉัยว่าคำสำคัญคือ "household" ไม่ใช่ "house" ถ้าการแยกกันเป็นเพียงชั่วคราวและความสัมพันธ์ยังดำรงอยู่ ทั้งสองยังอยู่ในครัวเรือนเดียวกันและการร้องขอดำเนินต่อไปได้ (ย่อหน้า 20 และ 24) ศาลอุทธรณ์ยกอุทธรณ์ (ย่อหน้า 31)³⁵ แต่สิทธินี้ใช้เฉพาะผู้ตายที่มีภูมิลำเนาในอังกฤษและเวลส์ หญิงไทยที่อยู่กินกับชายอังกฤษซึ่งมีภูมิลำเนาในประเทศไทยจึงไม่อาจอาศัยกฎหมายนี้

ญี่ปุ่น ใช้สัญชาติ เป็น จุด เกาะเกี่ยว และ ใช้กฎหมายเดียว ทั้ง กอง 法の適用に関する通則法 (Act on General Rules for Application of Laws พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักทั่วไปในการใช้กฎหมาย ฉบับที่ 78 ค.ศ. 2006) มาตรา 36 บัญญัติว่า 「相続は、被相続人の本国法による。」 (มรดกเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของเจ้ามรดก) มาตรา 37 ให้การเกิดและผลของพินัยกรรมเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของผู้ทำในขณะที่ทำ และมาตรา 41 รับหลักการย้อนส่งเมื่อกฎหมายสัญชาติชี้กลับมาที่กฎหมายญี่ปุ่น³⁶ ชาวญี่ปุ่นที่มีภูมิลำเนาในประเทศไทยจึงอาจมีกองมรดกที่ศาลญี่ปุ่นวัดด้วยกฎหมายญี่ปุ่นทั้งกอง ขณะที่ศาลไทยใช้กฎหมายไทยกับที่ดินในไทยตามมาตรา 37 และกับสังหาริมทรัพย์ตามภูมิลำเนาในไทยตามมาตรา 38 การค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 ยังไม่พบคำพิพากษาศาลญี่ปุ่นที่เปิดอ่านต้นฉบับได้ในประเด็นมรดกของคนญี่ปุ่นที่มีทรัพย์สินในประเทศไทย บทความนี้จึงยกเฉพาะตัวบท

สามระบบนี้ให้ข้อสรุปสำหรับผู้่านไทยสองข้อ ข้อแรก กองมรดกเดียวกันอาจถูกวัดด้วยกฎหมายต่างกัน ศาลไทยกับศาลต่างประเทศ ที่ดินในไทย อยู่ใต้กฎหมายไทยเสมอในสายตาศาลไทย แต่ทรัพย์สินที่อยู่ต่างประเทศต้องจัดการตามกฎหมายและกระบวนการของประเทศนั้น ข้อสอง กฎหมายไทยไม่มีช่องทางแบบ

พระราชบัญญัติ ค.ศ. 1975 ของอังกฤษที่ให้คู่อยู่กันร้องขอส่วนแบ่งจากกองมรดก ความคุ้มครองของคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทยจึงมีเพียงสิทธิในฐานะเจ้าของรวม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1239/2554) และพินัยกรรมที่ผู้ตายทำได้

VII. นิติเศรษฐศาสตร์และความรู้ข้ามศาสตร์: ต้นทุนของระบบแยกกองมรดกและความเปราะบางของคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียน

ในทางนิติเศรษฐศาสตร์ มาตรา 37 ทำให้กรรมสิทธิ์ที่ดินชัดเจนและโอนต่อได้ มาตรา 38 ทำให้คาดหมายกฎหมายที่ใช้กับสังหาริมทรัพย์ได้ล่วงหน้า แต่ระบบแยกกองมรดกเพิ่มต้นทุนเมื่อทรัพย์สินอยู่หลายประเทศ งานสังคมวิทยาเรื่องการสมรสไทยกับชาวตะวันตกยังชี้ว่าคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียนไม่มีหลักประกันเมื่ออีกฝ่ายถึงแก่ความตาย

Erin O'Hara และ Larry Ribstein เสนอใน University of Chicago Law Review ค.ศ. 2000 ว่าระบบกฎหมายขัดกันที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย "clear rules that enable the parties to determine, at low cost and ex ante, what law applies" (กฎที่ชัดเจนคู่กรณีรู้ได้ล่วงหน้าด้วยต้นทุนต่ำว่ากฎหมายใดใช้บังคับ) สำหรับที่ดิน ผู้เขียนสนับสนุนการใช้กฎหมายแห่งถิ่นที่ทรัพย์สินตั้งอยู่เป็นการทั่วไป รวมทั้งในเรื่องมรดกไม่มีพินัยกรรม เพราะ ความชัดเจนของกรรมสิทธิ์มีผลต่อราคา และความเป็นไปได้ของการ ประกัน กรรมสิทธิ์ และการโอนที่ดินไปสู่ผู้ใช้ที่ให้มูลค่าสูงสุด ส่วนทรัพย์สินอื่น กฎที่คาดหมายได้มากที่สุดคือกฎที่อาศัยภูมิลำเนาของเจ้าของ³⁷ ข้อเสนออธิบายหน้าที่ทางเศรษฐศาสตร์ของมาตรา 37 และ 38 ได้ตรง กรมที่ดินและผู้ซื้อที่ดินจากกองมรดกไม่ต้องตรวจกฎหมายต่างประเทศก่อนรับโอน และทายาทคาดหมายได้ว่าเงินฝากจะแบ่งตามกฎหมายของถิ่นที่เจ้ามรดกใช้ชีวิตจริง

ต้นทุนของการออกแบบนี้ปรากฏเมื่อทรัพย์สินของผู้ตายคนเดียวยู่หลายประเทศ ต้นทุนธุรกรรม (transaction cost คือค่าใช้จ่ายและเวลาในการทำให้สิทธิเกิดผลจริง) เพิ่มขึ้นเพราะต้องตั้งผู้จัดการมรดกและพิสูจน์กฎหมายแยกตามประเทศ ดังที่ปรากฏใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11631/2557 ซึ่งมีผู้จัดการมรดกทั้งในแคลิฟอร์เนียและในประเทศไทย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4027/2545 ซึ่งผู้อ้างพิสูจน์กฎหมายอังกฤษไม่ได้ อาร์มภบทข้อ 37 ของข้อบังคับสหภาพยุโรปเลือกอีกทางหนึ่ง คือยอมเสียความเรียบง่ายของทะเบียนที่ดินบางส่วน เพื่อหลีกเลี่ยงการแตกกองมรดก ส่วนประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 93 และ 94 กับพระราชบัญญัติอาคารชุดมาตรา 19 เบญจ และ 19 สัตต เป็นนโยบายจำกัดการถือครองของคนต่างด้าวที่แปลงสิทธิในที่ดินเป็นสิทธิในเงิน ตามที่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6089/2558 และ 8195/2561 วางไว้ กลไกนี้รักษามูลค่าของทายาทไว้ได้ แต่กำหนดเวลาจำหน่ายหนึ่งร้อยแปดสิบวันถึงหนึ่งปีลดอำนาจต่อรองของผู้ขายเมื่อผู้ซื้อทราบว่าคุณสมบัติถูกบังคับให้ขาย

Adam Hirsch อธิบายใน Fordham Law Review ค.ศ. 2004 ว่ากฎหมายมรดกไม่มีพินัยกรรมเป็น "default rules" (กฎตั้งต้นที่ใช้เมื่อผู้ตายไม่ได้กำหนดไว้เอง และหลีกเลี่ยงให้พินัยกรรม) ที่ควรออกแบบตามเจตนาที่น่าจะเป็นของผู้ตายส่วนใหญ่ เพราะถ้ากฎตั้งต้นคาดเจตนาได้ถูก ผู้ตายก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายทำพินัยกรรมเลย และชี้ว่าประมวลกฎหมายมรดกแบบเอกรูป (Uniform Probate Code) ของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายของมลรัฐส่วนใหญ่ "disregarded" การอยู่กินอย่างผูกพันนอกการสมรส³⁸ มาตรา 1629 ของไทยเป็นกฎตั้งต้นแบบเส้นแบ่งชัด (bright-line rule คือกฎที่ตัดสินด้วยเกณฑ์เดียวซึ่งพิสูจน์ง่าย) คือนับเฉพาะคู่สมรสที่จดทะเบียน กฎแบบนี้ลดต้นทุนการพิสูจน์และลดความไม่สมมาตรของข้อมูล (information asymmetry คือภาวะที่ฝ่ายหนึ่งรู้ข้อเท็จจริงมากกว่าอีกฝ่าย) ในชั้นศาล แต่อาจห่างจากเจตนาของชาวต่างชาติที่อยู่กินกับคู่ไทยมานานโดยไม่จดทะเบียน กฎหมายอังกฤษเลือกการทดสอบตามข้อเท็จจริงแทน ซึ่งต้องแลกด้วยการไต่สวน เรื่อง "household" อย่างในคดี Gully v Dix ในระบบไทย เครื่องมือที่แก้ช่องว่างนี้ได้คือพินัยกรรม ซึ่งมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายเปิดให้ชาวต่างชาติเลือกทำตามแบบของกฎหมายไทยหรือกฎหมายสัญชาติ

งานสังคมวิทยาการย้ายถิ่นยืนยันผลของการออกแบบนี้ในชีวิตจริง Paul Statham สัมภาษณ์หญิงไทยที่อยู่ร่วมกับชายชาวตะวันตกมาเจ็ดปีขึ้นไป ใน ค.ศ. 2016 ถึง 2017 ที่จังหวัดอุดรธานี จังหวัดเพชรบูรณ์ เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร ตีพิมพ์ใน Journal of Ethnic and Migration Studies ซึ่งเป็นวารสารที่มีผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน ผู้เขียนพบว่าเมื่อจดทะเบียนสมรสในประเทศไทย หญิงไทย "gains some degree of legal ownership over their capital and properties in Thailand ... and if he dies, she has inheritance rights" ขณะที่ความสัมพันธ์ที่ไม่ได้จดทะเบียน "provides neither enforceable rights, nor future security, for a woman" และสรุปว่า "rights matter only if they are enforceable"³⁹ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับมาตรา 1457 และ 1629 และกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12734/2558 ที่ให้คู่ที่ไม่ได้จดทะเบียนต้องพิสูจน์ความเป็นเจ้าของรวมเป็นรายทรัพย์สิน ความเสี่ยงของหญิงไทยในครอบครัวข้ามชาติจึงไม่ได้มาจากสัญชาติของสามี แต่มาจากการไม่มีทะเบียนสมรสและไม่มีพินัยกรรม

VIII. ข้อพิจารณาสำหรับคู่สมรสไทยและครอบครัวเมื่อเจ้ามรดกเป็นชาวต่างชาติ

เมื่อสามีหรือภริยาชาวต่างชาติถึงแก่ความตาย ครอบครัวควรแยกทรัพย์ในไทยเป็น อสังหาริมทรัพย์และ สงหาิมทรัพย์ รวบรวมหลักฐานภูมิลำเนาและทะเบียนสมรส ค้นหาพินัยกรรมทั้งในไทยและต่างประเทศ ยื่นคำร้องต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 จัตุวา และนับกำหนดหนึ่งปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1754 ตั้งแต่วันที่ทราบความตาย

- ทำบัญชีทรัพย์ในประเทศไทยแยกเป็นที่ดิน บ้าน ห้องชุด (มาตรา 37) กับเงินฝาก หลักทรัพย์ รถยนต์ (มาตรา 38) และบันทึกทรัพย์ที่อยู่ต่างประเทศแยกไว้
- รวบรวม หลักฐาน ภูมิลำเนา ของ ผู้ตาย ตาม แนว คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 834/2485 เช่น ระยะเวลา ที่ พำนักรในไทย ที่อยู่อาศัย และที่ตั้งของครอบครัว
- เตรียมใบ มรณบัตร ทะเบียนสมรส และ พินัยกรรม เป็น ต้นฉบับ หรือ ฉบับ รับรอง พร้อม คำแปล ตาม บทเรียนจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8222/2540 และ 170/2569
- ค้นหาพินัยกรรมทั้งฉบับไทยและฉบับต่างประเทศ และตรวจแบบตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย
- เลือกศาลตามมาตรา 4 จัตุวา แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพิจารณาว่าใครควร ร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกตามมาตรา 1713
- ถ้ามีทายาทต่างชาติ ตรวจว่าที่ดิน ต้องขออนุญาตตามมาตรา 93 หรือจำหน่ายตามมาตรา 94 และ ห้องชุดต้องแจ้งภายในหกสิบวันตามมาตรา 19 เบญจ หรือ 19 สัตต
- นับอายุความหนึ่งปีตามมาตรา 1754 ตั้งแต่วันที่ทราบความตาย

สำหรับคู่ที่ยังมีชีวิตอยู่ทั้งสองฝ่าย การวางแผนล่วงหน้าลดปัญหาข้างต้นได้มาก การจดทะเบียนสมรสทำให้ คู่สมรสเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1457 และ 1629 การทำพินัยกรรมแยกสำหรับทรัพย์ในประเทศไทยตามแบบของกฎหมายไทยลดข้อโต้แย้งเรื่องกฎหมายที่ใช้กับพินัยกรรมตามมาตรา 37 และ 41 การเก็บ หลักฐานแหล่งเงินที่ใช้ซื้อทรัพย์ช่วยพิสูจน์ความเป็นเจ้าของในภายหลัง และถ้ามีบุตรหรือญาติที่เป็นคน ต่างด้าวเป็นผู้รับประโยชน์ ควรพิจารณาข้อจำกัดตามประมวลกฎหมายที่ดินและพระราชบัญญัติอาคารชุด ตั้งแต่ตอนวางแผน ไม่ใช่หลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

IX. คำถามที่พบบ่อยเรื่องการจัดการมรดกชาวต่างชาติ

คำถามที่พบบ่อยเรื่องการจัดการมรดกชาวต่างชาติในประเทศไทย มีห้าประเด็น คือ สิทธิรับมรดกของ ภรรยาไทย ศาลที่ต้องยื่นคำร้อง สิทธิของคู่ที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ทายาทต่างชาติกับที่ดิน และผู้จัดการมรดกที่ศาลต่างประเทศตั้ง คำตอบด้านล่างอ้างอิงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายที่ดิน และคำพิพากษาศาลฎีกา

สามีต่างชาติเสียชีวิต ภรรยาไทยมีสิทธิรับมรดกหรือไม่

มีสิทธิถ้าจดทะเบียนสมรสแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1457 และ 1629 ให้คู่สมรสที่จดทะเบียนเป็นทายาทโดยธรรม ส่วนแบ่งเป็นไปตามมาตรา 1635 และภรรยาได้ส่วนของตนในสินสมรสก่อนตามมาตรา 1625 ที่ดินและห้องชุดในประเทศไทยแบ่งตามกฎหมายไทยตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย ส่วนเงินฝากแบ่งตามกฎหมายมูลำเนาของสามีตามมาตรา 38

จัดการมรดกชาวต่างชาติต้องยื่นคำร้องที่ศาลใด

ยื่นต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย ถ้าเจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ให้ยื่นต่อศาลที่ทรัพย์มรดกอยู่ในเขตศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 จัตวา คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1448/2543 ถือว่าการยื่นผิดศาลเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย

ภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกได้หรือไม่

อาจร้องขอได้ในฐานะผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 1713 ถ้าเป็นเจ้าของรวมในทรัพย์ที่ทำมาหาได้ร่วมกัน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1239/2554 และ 4355/2551 แต่ไม่เป็น ทายาทโดยธรรม และ ศาล อาจ เห็น ว่า ทายาทโดยธรรมเหมาะสมกว่าตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4067/2560

ชาวต่างชาติรับมรดกที่ดินในประเทศไทยได้หรือไม่

ทายาทโดยธรรม ที่เป็น คนต่างด้าว ต้อง ได้รับอนุญาต จาก รัฐมนตรี ตาม ประมวลกฎหมาย ที่ดินมาตรา 93 ภายในเพดานตามมาตรา 87 ถ้าไม่ได้รับอนุญาตต้องจำหน่ายภายในเวลาที่อธิบดีกำหนด ไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบ วัน แต่ไม่เกิน หนึ่ง ปี ตามมาตรา 94 ผู้รับพินัยกรรม ที่เป็น คนต่างด้าว มี สิทธิ จำหน่าย ที่ดิน ตามมาตรา 94 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7200/2540

ผู้จัดการมรดกที่ศาลต่างประเทศตั้งใช้กับทรัพย์สินในประเทศไทยได้หรือไม่

อำนาจของผู้จัดการมรดกที่ศาลต่างประเทศตั้งเป็นไปตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งผู้อ้างต้องนำสืบต่อศาลไทย ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4027/2545 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11631/2557 ยอมรับให้ผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาลแคลิฟอร์เนียจัดการทรัพย์สินในสหรัฐอเมริกา ส่วนทรัพย์สินในประเทศไทยมีผู้จัดการมรดกที่ศาลไทยตั้งแยกต่างหาก

X. เรื่องที่เกี่ยวข้องในเครือเอกสยาม

บทความนี้เป็นหน้าย่อยของหน้าหลักด้านมรดกและพินัยกรรมของ Eksiam Legal ซึ่งอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 เรื่องตามตัวบท ส่วนครอบครัวฝั่งชาวต่างชาติที่อ่านภาษาอังกฤษ อ่านเรื่อง พินัยกรรม และ มรดก ของชาวต่างชาติที่เกษียณในไทยได้ที่ Retire in Thailand Advisory และเรื่องภาษีการรับมรดกอยู่ที่ Eksiam Tax ในเครือเดียวกัน

- มรดก และ พินัยกรรม: หลักกฎหมาย ว่าด้วย การ ตกทอด แห่ง ทรัพย์สินมรดก และ แบบ ของ พินัยกรรม: ทายาทโดยธรรมหกลำดับ ส่วนแบ่งของคู่สมรส และแบบของพินัยกรรม
- Thai Wills and Inheritance for Foreign Retirees: ภาษาอังกฤษ สำหรับครอบครัวฝั่งชาวต่างชาติ
- Marriage, Prenups and the Marriage Visa in Thailand: ภาษาอังกฤษ การสมรสและสัญญา ก่อนสมรส
- ภาษีการรับมรดกและการวางแผนส่งทอดทรัพย์สิน: Eksiam Tax
- พินัยกรรมผู้สูงอายุ ควรเริ่มอย่างไร: สุขใจวัยเก๋า
- บริการที่ปรึกษากฎหมายทั้งหมดในเครือ Eksiam

ขอบเขต ของ บทความ นี้: เนื้อหา ข้างต้น อธิบาย หลักกฎหมาย ทั่วไป เพื่อ ประโยชน์ใน การ ทำความเข้าใจ การจัดการ มรดก ที่ มี องค์ประกอบ ต่างประเทศ ไม่ใช่ ความเห็น ทางกฎหมาย เฉพาะ กรณี กฎหมาย มรดก ของ ต่างประเทศและกฎหมายที่ใช้กับทรัพย์สินระหว่างสามัมภริยาต่างสัญชาติต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงและเอกสารของแต่ละครอบครัว

เชิงอรรถ

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช 2481 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 55 หน้า 1021 วันที่ 20 มีนาคม 2481) ภาค 6 มรดก มาตรา 37 "มรดกเท่าที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ให้เป็นไปตามกฎหมายแห่งถิ่นที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่" มาตรา 38 "ในส่วนที่เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ มรดกโดยสิทธิโดยธรรม หรือโดยพินัยกรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของเจ้ามรดกในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย" ตรวจสอบฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (รหัส ว0006-1B-0001-00) เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
2. คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 834/2485 (พระราชบัญญัติ ว่าด้วย การขัดกัน แห่ง กฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 8 มาตรา 20 มาตรา 38, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1720 1748 1754) ศาลวินิจฉัยว่า "มรดกซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ต้องเป็นไปตาม ภูมิลำเนาของเจ้ามรดก" และว่าพฤติการณ์ของผู้ตาย "แสดงให้เห็นเจตนาว่าต้องการยึดถือเอาประเทศไทยเป็นถิ่นที่อยู่แห่งสำคัญ ต้องถือว่า มี ภูมิลำเนา อยู่ในประเทศไทย" การสมรส ในประเทศไทย ตามกฎหมายไทย สมบูรณ์ ภริยา และ บุตร ได้ ส่วนแบ่ง และ ผู้จัดการมรดกซึ่งเป็นตัวแทนของทายาทยกอายุความขึ้นต่อสู้ทายาทไม่ได้ ตรวจสอบระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 (ช่องชื่อกฎหมายของระเบียบหนึ่งบนระบบระบุชื่อกฎหมายคลาดเคลื่อน แต่ เนื้อคำพิพากษาอ้างพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย)
3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 ภาค 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป มาตรา 3 "เมื่อใดไม่มีบทบัญญัติในพระราช บัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นใดแห่งประเทศไทยที่จะยกมาปรับกับกรณีขัดกันแห่งกฎหมายได้ ให้ใช้กฎหมายทั่วไประหว่างประเทศแห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล" มาตรา 4 "ถ้าจะต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับและตามกฎหมายต่างประเทศนั้น กฎหมายที่จะใช้บังคับได้แก่กฎหมายแห่งประเทศไทย ให้ใช้กฎหมายภายในแห่งประเทศไทยบังคับ มิใช่กฎหมายแห่งกฎหมายไทยว่าด้วยการ ขัดกันแห่งกฎหมาย" ตัวบทของญี่ปุ่นที่ใช้ในตัวอย่างอยู่ในเชิงอรรถที่ 36
4. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4027/2545 (คดีล้มละลาย, พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 3 มาตรา 8, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1715) "การที่ต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับแก่กรณีเช่นนี้เป็นหน้าที่ของโจทก์ต้อง นำสืบให้เห็นว่ากฎหมายต่างประเทศนั้นบัญญัติไว้อย่างไร" และ "กรณีนี้จึงต้องใช้กฎหมายภายในประเทศไทยบังคับตามที่บัญญัติ ไว้ในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายฯ" ศาลไม่ได้วินิจฉัยว่าคำสั่งศาลอังกฤษไม่มีผลในประเทศไทย แต่ วินิจฉัย ว่า อำนาจ ของ ผู้จัดการมรดก ขึ้นกับ กฎหมาย ต่างประเทศ ซึ่ง ต้อง นำสืบ ตรวจสอบ กับ deka.supremecourt.or.th เมื่อ วันที่ 2 ตุลาคม 2569
5. พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 39 "ความสามารถของบุคคลที่จะทำพินัยกรรม ให้เป็นไปตาม กฎหมายสัญชาติในขณะที่ทำพินัยกรรม" มาตรา 40 "บุคคลจะทำพินัยกรรมตามแบบที่กฎหมายสัญชาติกำหนดไว้ก็ได้ หรือจะทำ ตามแบบที่กฎหมายของประเทศที่ทำพินัยกรรมกำหนดไว้ก็ได้" มาตรา 41 "ผลและการตีความพินัยกรรมก็ดี ความเสียเปล่าแห่ง พินัยกรรม หรือข้อกำหนดพินัยกรรมก็ดี ให้เป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของผู้ทำพินัยกรรมในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความ ตาย" มาตรา 42 "การเพิกถอนพินัยกรรมหรือข้อกำหนดในพินัยกรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของผู้ทำพินัยกรรมในขณะ ที่เพิกถอนพินัยกรรม การตกไปแห่งพินัยกรรมหรือข้อกำหนดในพินัยกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายภูมิลำเนาของผู้ทำพินัยกรรมใน ขณะถึงแก่ความตาย"
6. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1457 "การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมิได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น" ตรวจสอบ searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (รหัส ป0003-1D-0002-72) เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 ซึ่งใช้กับตัว บทประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งหมดที่ยกในบทความนี้
7. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 "ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรคสอง แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (1) ผู้สืบสันดาน (2) บิดามารดา (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (4) พี่น้อง ร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (5) ปู่ ย่า ตา ยาย (6) ลุง ป้า น้า อา คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับ ของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635" มาตรา 1635 "ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปดังต่อไปนี้ (1) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (1) ซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ นั้น มีสิทธิได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าตนเป็นทายาทชั้นบุตร (2) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้

รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหนึ่ง (3) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (4) หรือ (6) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือมีทายาทตามมาตรา 1629 (5) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ มีสิทธิได้มรดกสองส่วนในสาม (4) ถ้าไม่มีทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่มีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด"

8. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1625 "ถ้าผู้ตายเป็นผู้สมรสแล้ว การคิดส่วนแบ่งและการปันทรัพย์สินระหว่างผู้ตายกับคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นให้เป็นไปดังนี้ (1) ในเรื่องส่วนแบ่งในทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการหย่าโดยยินยอมทั้งสองฝ่าย อันมีบทบัญญัติเพิ่มเติมให้บริบูรณ์ในมาตรา 1637 และมาตรา 1638 และโดยเฉพาะต้องอยู่ในบังคับแห่งมาตรา 1513 ถึงมาตรา 1517 แห่งประมวลกฎหมายนี้ แต่การคิดส่วนแบ่งนั้นมิผลตั้งแต่วันที่การสมรสได้สิ้นไปด้วยเหตุความตายนั้น (2) ในเรื่องส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกของผู้ตาย ให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งบรรพนี้ นอกจากมาตรา 1637 และมาตรา 1638" (1) แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567
9. คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 170/2569 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1459 1718, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 87 (2), พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 20 วรรคสอง) "การสมรสในต่างประเทศระหว่างคนที่มิใช่สัญชาติไทยด้วยกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิใช่สัญชาติไทย จะทำตามแบบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได้" และ "ผู้คัดค้าน จึงเป็น ภริยา โดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็น ทายาท ผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย" ตรวจสอบกับ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 (ส่วนที่เผยแพร่ไม่ได้ระบุสัญชาติของคู่สมรสทั้งสองไว้ชัด)
10. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1711 "ผู้จัดการมรดกนั้นรวมตลอดทั้งบุคคลที่ตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมหรือโดยคำสั่งศาล" มาตรา 1713 "ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้ (1) เมื่อเจ้ามรดกตาย ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไป หรืออยู่นอกราชอาณาจักร หรือเป็นผู้เยาว์ (2) เมื่อผู้จัดการมรดกหรือทายาทไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจที่จะจัดการ หรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการ หรือในการแบ่งปันมรดก (3) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมซึ่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้ไม่มีผลบังคับได้ด้วยประการใด ๆ การตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ถ้ามีข้อกำหนดพินัยกรรมก็ให้ศาลตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรม และถ้าไม่มีข้อกำหนดพินัยกรรม ก็ให้ศาลตั้งเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์ และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดก แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร"
11. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1239/2554 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713) "ผู้มีส่วนได้เสียตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1713 นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในฐานะ ทายาทโดยธรรม หรือในทาง พินัยกรรม ของผู้ตายโดยตรง" ศาลฎีกาพิพากษาแก้ให้ตั้งสามีที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกับพี่น้องของผู้ตาย ตรวจสอบกับ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
12. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4355/2551 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713) "ผู้ร้องยอมมีส่วนเป็นเจ้าของรถยนต์พิพาทด้วยในฐานะเจ้าของร่วม ผู้ร้องจึงมีส่วนได้เสียในรถยนต์ดังกล่าวซึ่งเป็นทรัพย์มรดกของผู้ตายและมีสิทธิร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย" ศาลฎีกาให้ตั้งเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกับผู้คัดค้านที่ 1 ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกับผู้ตาย เพื่อดูแลประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์ ตรวจสอบกับ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
13. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12734/2558 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 (1) 1713) "เมื่อ โจทก์ กับ ผู้ตาย ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ที่ดินและหุ้นดังกล่าวจึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรส อันจะถือเป็นสินสมรส" การฟังข้อเท็จจริงในชั้นตั้งผู้จัดการมรดกว่าอาจเป็นเจ้าของรวมไม่ผูกพันในคดีแบ่งทรัพย์ ตรวจสอบกับ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
14. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4067/2560 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718 1727 วรรคหนึ่ง, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142) "ผู้ร้องซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมย่อมสมควรเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายยิ่งกว่าผู้คัดค้านซึ่งเป็นเพียงเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันมากกับผู้ตายในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น" คดีนี้มีข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่องการโต้แย้งสิทธิในทรัพย์และเงินประกันชีวิต ตรวจสอบกับ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
15. ประมวลกฎหมายที่ดิน หมวด 8 การกำหนดสิทธิในที่ดินของคนต่างด้าว มาตรา 86 "คนต่างด้าวจะได้มาซึ่งที่ดินก็โดยอาศัยบทสนธิสัญญาซึ่งบัญญัติให้มีกรรมสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ได้ และอยู่ในบังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ด้วย ภายใต้บังคับมาตรา 84 คนต่างด้าว ดังกล่าว จะ ได้มาซึ่ง ที่ดิน เพื่อ ใช้ เป็น ที่อยู่อาศัย ประกอบ กิจการ ในทาง พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม

เกษตรกรรม การสุสาน การกุศลสาธารณะ หรือการศาสนา ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและวิธีการซึ่งกำหนดโดยกฎกระทรวง และต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี มาตรา 87 "จำนวนที่ดินที่จะพึงอนุญาตให้ตามความในมาตรา ก่อน มีกำหนด ดังนี้ (1) ที่อยู่อาศัย ครอบครัวยุคละไม่เกิน 1 ไร่ (2) ที่ใช้เพื่อพาณิชยกรรม ไม่เกิน 1 ไร่ (3) ที่ใช้เพื่ออุตสาหกรรม ไม่เกิน 10 ไร่ (4) ที่ใช้เพื่อเกษตรกรรม ครอบครัวยุคละไม่เกิน 10 ไร่ (5) ที่ใช้เพื่อการศาสนา ไม่เกิน 1 ไร่ (6) ที่ใช้เพื่อการกุศลสาธารณะ ไม่เกิน 5 ไร่ (7) ที่ใช้เพื่อการสุสาน ตระกูลละไม่เกิน 1/2 ไร่ ..." ตรวจสอบ searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (รหัส ป0002-1D-0001-36) เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569

16. ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 93 "คนต่างด้าวได้มาซึ่งที่ดินโดยได้รับมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินนั้น แต่เมื่อรวมกับที่มีอยู่แล้วไม่เกินจำนวนที่จะพึงมีได้ตามความในมาตรา 87 ก็ได้" มาตรา 94 "บรรดาที่ดินที่คนต่างด้าวได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ได้รับอนุญาต ให้คนต่างด้าวนั้นจัดการจำหน่ายภายในเวลาที่อธิบดีกำหนดให้ ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่ไม่เกินหนึ่งปี ถ้าไม่จำหน่ายที่ดินภายในเวลาที่กำหนด ให้อธิบดีมีอำนาจจำหน่ายที่ดินนั้น และให้นำบทบัญญัติเรื่องการบังคับจำหน่ายที่ดินตามความในหมวด 3 มาใช้บังคับโดยอนุโลม"
17. คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 7200/2540 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 1481 1608 1755, ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 46 94) "แม้ จ.จะไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ถือครองที่ดินได้ จ. ก็ยังมีสิทธินำที่ดินพิพาทซึ่งได้รับมรดกมา จำหน่าย จ่าย โอน ได้ตาม ประมวลกฎหมาย ที่ดินมาตรา 94" คดี นี้เป็นการ รับ ตาม พินัยกรรม ไม่ใช่ ทายาทโดยธรรม ตามมาตรา 93 ตรวจสอบ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
18. คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 6089/2558 (ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 86 89 94, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 1600) "ตราบใดที่ผู้ตายหรืออธิบดีกรมที่ดินยังไม่ได้จำหน่ายที่ดินพิพาท ที่ดินพิพาทจึงยังเป็นของผู้ตาย เมื่อผู้ตายถึงแก่ความตาย ที่ดินพิพาทย่อมเป็นทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย" ตรวจสอบ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
19. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8195/2561 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคสอง, ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 94 96, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 146) "สิทธิของ น. ในที่ดินพิพาทในฐานะเจ้าของรวมที่ตกทอดแก่ทายาทก็คือเงินที่ได้จากการจำหน่ายที่ดินพิพาท หาใช้กรรมสิทธิในที่ดินพิพาทดังที่โจทก์กล่าวอ้าง" ตรวจสอบ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
20. คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 11252/2554 (ประมวลกฎหมาย วิธี พิจารณา ความ แพ่ง มาตรา 142, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 810, ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 94) "เป็นกรณีที่ต้องบังคับตาม ป.ที่ดิน มาตรา 94 ที่บัญญัติให้คนต่างด้าวจัดการจำหน่าย ที่ดิน ภายใน เวลา ที่ อธิบดี กรมที่ดิน กำหนด" และ คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 548/2522 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113, ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 86) "บ.ซึ่งได้ที่ดินมาในฐานะเป็นเจ้าของแทนคนต่างด้าวย่อมไม่อาจอ้างกรรมสิทธิในที่ดินนั้นได้ เมื่อ บ. ตายที่นั้นไม่ใช่มรดกของ บ." ตรวจสอบทั้งสองเรื่องกับ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
21. พระราชบัญญัติอาครชุด พ.ศ. 2522 มาตรา 19 "คนต่างด้าวและนิติบุคคลซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นคนต่างด้าว อาจถือกรรมสิทธิในท้องที่ใด ถ้าเป็นคนต่างด้าวและนิติบุคคลดังต่อไปนี้ (1) คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง (2) คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน (3) นิติบุคคลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 97 และมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย (4) นิติบุคคลซึ่งเป็นคนต่างด้าวตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 281 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 และได้รับบัตรส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน (5) คนต่างด้าวหรือนิติบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นคนต่างด้าวซึ่งนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถอนเงินจากบัญชีเงินบาทของบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศหรือถอนเงินจากบัญชีเงินฝากเงินตราต่างประเทศ" มาตรา 19 ทวิ "อาครชุดแต่ละอาครชุดจะมีคนต่างด้าวหรือนิติบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 19 ถือกรรมสิทธิในท้องที่ใดเมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินอัตราร้อยละสี่สิบเก้าของเนื้อที่ของท้องที่ทั้งหมดในอาครชุดนั้นในขณะที่ยกทะเบียนอาครชุดตามมาตรา 6" ตรวจสอบ searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (รหัส 00011-1B-0001-07) เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
22. พระราชบัญญัติอาครชุด พ.ศ. 2522 มาตรา 19 เบญจ วรรคหนึ่ง (1) "เมื่อคนต่างด้าวหรือนิติบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 19 ได้มาซึ่งท้องที่โดยได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม หรือโดยประการอื่น แล้วแต่กรณี เมื่อรวมกับท้องที่ที่มีคนต่างด้าว หรือนิติบุคคล ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 19 ถือกรรมสิทธิอยู่แล้วในอาครชุดนั้นเกินอัตราที่กำหนดตามมาตรา 19 ทวิ"

วรรคสอง "คนต่างด้าวหรือนิติบุคคลซึ่งต้องจำหน่ายห้องชุดตามวรรคหนึ่ง ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุต้องจำหน่ายตามวรรคหนึ่ง" วรรคสาม "ทั้งนี้ สำหรับกรณี (1) ให้จำหน่ายเฉพาะห้องชุดที่เกินอัตราที่กำหนด ..." วรรคสี่ "การจำหน่ายห้องชุดตามวรรคสาม ให้จำหน่ายภายในกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้มา ซึ่งกรรมสิทธิ์ในห้องชุด ... ถ้าไม่จำหน่ายภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้อธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจจำหน่ายห้องชุดนั้น ..." มาตรา 19 สดต "คนต่างด้าวหรือนิติบุคคลซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นคนต่างด้าวนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 19 ได้มาซึ่งห้องชุดโดยได้รับมรดกในฐานะเป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรมหรือโดยประการอื่น แล้วแต่กรณี ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในห้องชุด และต้องจำหน่ายห้องชุดนั้นภายในกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในห้องชุด ถ้าไม่จำหน่ายภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้นำความในมาตรา 19 เบญจ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

23. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 "เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิใน มรดก ได้ แต่โดย บทบัญญัติ แห่ง ประมวลกฎหมาย นี้ หรือ กฎหมาย อื่น" มาตรา 1600 "ภายใต้ บังคับ ของ บทบัญญัติ แห่ง ประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้"
24. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 จัตวา "คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตศาล" มาตรา 4 ฉ "คำร้องขอเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักรก็ดี คำร้องขอที่หากศาลมีคำสั่งตามคำร้องขอนั้นจะเป็นผลให้ต้องจัดการหรือเลิกจัดการทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักรก็ดี ซึ่งมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรและผู้ร้องไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินดังกล่าวอยู่ในเขตศาล" (บทบัญญัติทั้งสองเพิ่มโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534) ตรวจสอบ searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (รหัส ป0004-1D-0001-68) เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
25. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1448/2543 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 จัตวา 27 142 (5)) "การยื่นคำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกรายนี้จึงต้องยื่นต่อศาลจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตขณะถึงแก่ความตาย" ตรวจสอบ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
26. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718 "บุคคลต่อไปนี้จะเป็นผู้จัดการมรดกไม่ได้ (1) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (2) บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ (3) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย" คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 626/2541 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713 1718) "แม้ผู้ร้องจะเป็นบุคคลต่างด้าวแต่ผู้ร้องก็ไม่มีบุคคลต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718 ที่จะจัดการมรดกของผู้ตาย การเป็นบุคคลต่างด้าว หาเป็นอุปสรรคในการจัดการมรดกของผู้ตายแต่อย่างใดไม่" ตรวจสอบ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
27. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11631/2557 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1736 1738) "จำเลยที่ 2 เป็นผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ย่อมมีอำนาจจัดการมรดกของผู้ตายที่อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้" ศาลไม่ได้วางหลักโดยตรงว่าคำสั่งศาลต่างประเทศใช้ในประเทศไทยไม่ได้ ตรวจสอบ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
28. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8222/2540 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1657 1711 1713, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 93) "เมื่อพินัยกรรมดังกล่าวไม่ใช้ต้นฉบับเอกสารจึงต้องห้ามมิให้รับฟัง" และ "การรับบุตรบุญธรรมของนายปีเตอร์ กรีน เจ้ามรดกจึงไม่สมบูรณ์ ไม่มีผลตามกฎหมาย" ตรวจสอบ deka.supremecourt.or.th เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
29. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1719 "ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็น เพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัด หรือ โดยปริยาย แห่ง พินัยกรรม และ เพื่อ จัดการ มรดก โดยทั่วไป หรือ เพื่อ แบ่งปัน ทรัพย์สินมรดก" มาตรา 1726 "ถ้าผู้จัดการมรดกมีหลายคน การทำการตามหน้าที่ของผู้จัดการมรดกนั้นต้องถือเอาเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น ถ้าเสียงเท่ากัน เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย ร้องขอ ก็ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด" มาตรา 1728 "ผู้จัดการมรดกต้องลงมือจัดทำบัญชีทรัพย์สินมรดกภายในสิบห้าวัน (1) นับแต่เจ้ามรดกตาย ถ้าในขณะนั้นผู้จัดการมรดกได้รู้ถึงการแต่งตั้งตามพินัยกรรมที่มอบหมายไว้แก่ตน หรือ (2) นับแต่วันที่เริ่มหน้าที่ผู้จัดการมรดกตามมาตรา 1716 ในกรณีที่ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดก หรือ (3) นับแต่วันที่ผู้จัดการมรดกรับ

เป็นผู้จัดการมรดกในกรณีอื่น" มาตรา 1729 วรรคหนึ่งและวรรคสอง "ผู้จัดการมรดกต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินมรดกให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งเดือนนับแต่เวลาที่ระบุไว้ในมาตรา 1728 แต่กำหนดเวลานี้ เมื่อผู้จัดการมรดกร้องขอถอนสิ้นกำหนดเวลาหนึ่งเดือน ศาลจะอนุญาตให้ขยายต่อไปอีกก็ได้ บัญชีนั้นต้องทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกองมรดกนั้นด้วย" มาตรา 1732 "ผู้จัดการมรดกต้องจัดการตามหน้าที่และทำรายงานแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งปันมรดกให้เสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ระบุไว้ในมาตรา 1728 เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม ทายาทโดยจำนวนข้างมาก หรือศาลจะได้กำหนดเวลาให้ไว้เป็นอย่างอื่น"

30. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 "ห้ามมิให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่เมื่อทายาทโดยธรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก คดีฟ้องเรียกตามข้อกำหนดพินัยกรรม มิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อผู้รับพินัยกรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงสิทธิซึ่งตนมีอยู่ตามพินัยกรรม ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 193/27 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ที่มีต่อเจ้ามรดกมีกำหนดอายุความยาวกว่าหนึ่งปี มิให้เจ้าหนี้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก ถึงอย่างไรก็ดี สิทธิเรียกร้องตามที่เข้ามาในวรรคก่อน ๆ นั้น มิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย"
31. Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession, OJ L 201, 27.7.2012, p. 107, Art. 4 "The courts of the Member State in which the deceased had his habitual residence at the time of death shall have jurisdiction to rule on the succession as a whole.", Art. 21(1) "Unless otherwise provided for in this Regulation, the law applicable to the succession as a whole shall be the law of the State in which the deceased had his habitual residence at the time of death.", Art. 21(2) "Where, by way of exception, it is clear from all the circumstances of the case that, at the time of death, the deceased was manifestly more closely connected with a State other than the State whose law would be applicable under paragraph 1, the law applicable to the succession shall be the law of that other State.", Art. 22(1) "A person may choose as the law to govern his succession as a whole the law of the State whose nationality he possesses at the time of making the choice or at the time of death.", Art. 23(1) "The law determined pursuant to Article 21 or Article 22 shall govern the succession as a whole.", Recital 37 "... For reasons of legal certainty and in order to avoid the fragmentation of the succession, that law should govern the succession as a whole, that is to say, all of the property forming part of the estate, irrespective of the nature of the assets and regardless of whether the assets are located in another Member State or in a third State.", Art. 30 (special rules imposing restrictions concerning or affecting succession in respect of certain assets), Art. 84 (ใช้บังคับตั้งแต่ 17 August 2015), เปิดอ่านที่ eur-lex.europa.eu (CELEX 32012R0650) เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
32. Court of Justice of the European Union, Case C-80/19 *E.E.*, Judgment of 16 July 2020 (First Chamber), ECLI:EU:C:2020:569, paras 26-31 (ข้อเท็จจริง), para 40 "the habitual residence of the deceased must be established by the authority dealing with the succession, by way of an overall assessment of the circumstances of the case in point, in a single Member State.", para 41 (การยอมรับหลายถิ่นที่อยู่ "would lead to a fragmentation of the succession"), para 43 "a succession has cross-border implications when it includes assets situated in several Member States and, in particular, in a Member State other than that of the last residence of the deceased", para 45, เปิดอ่านที่ eur-lex.europa.eu (CELEX 62019CJ0080) เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569
33. *Official Solicitor to the Senior Courts v Yemoh* [2010] EWHC 3727 (Ch) (Chancery Division, 15 December 2010) para 2 (ผู้ตายถึงแก่ความตาย 20 September 1981 "domiciled in Ghana. He died intestate"), para 20, para 25 อ้าง *Re Collens (Deceased)* [1986] Ch 505 at 512 ว่า "in my judgment section 46 can only impose a charge for the statutory legacy on the proceeds of the English immovables. There is no way in which it can be made to impose a charge on assets not devolving under English law since such charge is part of the English law of succession.", เปิดอ่านที่ caselaw.nationalarchives.gov.uk/ewhc/ch/2010/3727 เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569, ข้อเท็จจริงของคดี *Re Collens* ยังเปิดอ่านจากรายงานคดีฉบับต้นไม่ได้ในวันที่ตรวจ

34. Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975, s. 1(1) "Where after the commencement of this Act a person dies domiciled in England and Wales and is survived by any of the following persons:: (a) the spouse or civil partner of the deceased; ... (ba) any person (not being a person included in paragraph (a) or (b) above) to whom subsection (1A) ... below applies;" s. 1(1A) "This subsection applies to a person if the deceased died on or after 1st January 1996 and, during the whole of the period of two years ending immediately before the date when the deceased died, the person was living: (a) in the same household as the deceased, and (b) as if that person and the deceased were a married couple or civil partners." (ถ้อยคำ (1A)(b) ปัจจุบัน แทนโดย SI 2019/1458 มีผล 2 December 2019), legislation.gov.uk/ukpga/1975/63/section/1 ฉบับปรับปรุงถึง 2 October 2026
35. *Gully v Dix* [2004] EWCA Civ 139 (Court of Appeal, Ward, Mummery and Rix LJ, 21 January 2004) paras 2, 4-8 (ข้อเท็จจริง), para 20 (องค์ประกอบสองประการ ตลอดระยะเวลาสองปี), para 24 "The relevant word is 'household' not 'house'. ... If, however, the interruption is transitory, ... still recognised to be subsisting, then they will be living in the same household and the claim will lie.", para 31 (ยกอุทธรณ์), เปิดอ่านที่ caselaw.nationalarchives.gov.uk/ewca/civ/2004/139 เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 (ย่อหน้า 7 ของคำพิพากษายกอุทธรณ์มาตรา 1(1A) ฉบับก่อน ค.ศ. 2019)
36. 法の適用に関する通則法 (平成十八年法律第七十八号) 第三十六条「相続は、被相続人の本国法による。」第三十七条「遺言の成立及び効力は、その成立の当時における遺言者の本国法による。2 遺言の取消しは、その当時における遺言者の本国法による。」第四十一条「当事者の本国法によるべき場合において、その国の法に従えば日本法によるべきときは、日本法による。」 (มีข้อยกเว้นต่อท้าย), laws.e-gov.go.jp/law/418AC0000000078 เปิดอ่านเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569, คำแปลอังกฤษที่ไม่ใช้ตัวททางการ: Japanese Law Translation, Act on General Rules for Application of Laws, Art. 36 "Inheritance is governed by the national law of the decedent."
37. Erin A. O'Hara and Larry E. Ribstein, "From Politics to Efficiency in Choice of Law", *University of Chicago Law Review* 67, no. 4 (2000): 1151-1232, DOI 10.2307/1600456 (ตรวจกับ Crossref), p. 1151 "The system relies on clear rules that enable the parties to determine, at low cost and ex ante, what law applies to given conduct", p. 1219-1220 (ขอบเขตของกฎเรื่องที่ดินรวมถึง "testamentary disposition, or intestate succession" และ "we advocate general application of the situs rule", ความชัดเจนของกรรมสิทธิ์มีผลต่อราคาและความเป็นไปได้ของการประกันกรรมสิทธิ์ และต่อการโอนที่ดินไปสู่ผู้ใช้ที่ให้มูลค่าสูงสุด), p. 1221 (สำหรับทรัพย์สินอื่น "the rule that is the most predictable at the time of the relevant conduct, and therefore most choice-enabling, is that based on the owner's domicile"), อ่านฉบับเต็มที่ chicagounbound.uchicago.edu/uclrev/vol67/iss4/4, เป็นวารสารนิติศาสตร์ที่บรรณาธิการเป็นนักศึกษา ไม่ใช่วารสารที่มีผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน อ้างในฐานงานต้นทางของแนวคิด
38. Adam J. Hirsch, "Default Rules in Inheritance Law: A Problem in Search of Its Context", *Fordham Law Review* 73 (2004): 1031-1101, p. 1032 (กฎหมาย มรดกไม่มี พินัยกรรมใช้ เมื่อไม่มี พินัยกรรม และ หลีกทางให้ พินัยกรรม), p. 1039 (แนวทาง "probable intent" และ "If a default rule of intestacy correctly anticipates a benefactor's distributive preferences, ... lawmakers save her the expense of executing a will altogether"), p. 1093 "A final social fact disregarded by the Code, along with most state statutes, is committed sexual partnership outside of marriage.", อ่านฉบับเต็มที่ ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol73/iss3/13, ฉบับวารสารไม่มี DOI ใน Crossref ฉบับร่างบน SSRN มี DOI 10.2139/ssrn.520483
39. Paul Statham, "Living the long-term consequences of Thai-Western marriage migration: the radical life-course transformations of women who partner older Westerners", *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46, no. 8 (2020): 1562-1587, DOI 10.1080/1369183X.2019.1565403 (ตรวจกับ Crossref, เผยแพร่ออนไลน์ 10 January 2019, สัญญาอนุญาต CC BY-NC-ND 4.0), p. 1566 "she gains some degree of legal ownership over their capital and properties in Thailand. This holds even if they divorce, and if he dies, she has inheritance rights.", p. 1575 "It provides neither enforceable rights, nor future security, for a woman.", p. 1578 "Of course, rights matter only if they are enforceable.", อ่านฉบับเต็มเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2569 ข้อความเรื่องกฎหมายที่ดินในบทความนี้เป็นการสรุปของผู้เขียนงานวิจัย ไม่ใช่แหล่งอ้างอิงทางกฎหมาย

